

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - גני הדר פתח תקוה
ראש הכולל - הרב זכריה אינגבר. עורך הגיליון - הרב שמואל אינגבר.
ראש השנה שחל להיות בשבת

על פי ההלכה (שו"ע או"ח סי' תקפ"ח, סעיף ה'), כאשר יום א' של ראש השנה יוצא בשבת (כמו השנה בראש השנה של שנת תשפ"א) לא תוקעים בשופר בשבת, אלא רק ביום ב' של ראש השנה, מחמת גזירה דרבנן שמא יעביר את השופר ד' אמות ברשות הרבים. המקור לכך הוא **במשנה** מס' ר"ה' (פ"ד מ"א. ובגמ' כ"ט ע"ב) : "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה". ומוסבר שם בגמ' : "אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי, ורבנן הוא דגזור ביה, כדרבה דאמר רבה - הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר, גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים".

חשיבות התקיעה - עיקרו של יום ראש השנה הוא יום **המלכת הקב"ה למלך**, וזה נעשה ע"י השופר וכמו שמובא במס' ר"ה' (ט"ז ע"א) : "ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה - בשופר". ומסביר **ריטב"א** שהשופר מוסב גם על ההמלכה : "ובמה בשופר. עיקר הפי' דאכולהו קאי, במה ראוי להמליכו ולהזכיר זכרונכם לפני בשופר, שכן כתיב ויתקעו העם בשופרות וימליכו את שאול עליהם למלך ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקייע". ובמפרשים מובאים סיבות רבות נוספות על מעלת התקיעה בראש השנה.

יוש שואלים - מדוע חכמים ביטלו את התקיעה הכל כך חשובה, בר"ה שחל להיות בשבת, מחמת חשש שאפשר להגדיר אותו חשש רחוק, שמישהו יעביר את השופר ד' אמות ברשות הרבים. ובמיוחד, איך אנו יכולים לדחות את ההמלכה של הקב"ה מחשש רחוק זה?
יוש שהסבירו, שאדרבא, כאשר ה' רואה שאנו מוכנים לוותר על כל הזכויות שיש בתקיעת שופר, רק בשביל שמישהו לא יחלל שבת ואפילו בשוגג, הרי יש בזה זכות גדולה לעם ישראל לכפר על עוונותיהם, ועוד הסבירו בצורות שונות את הדבר.

ואולי, **אפשר להוסיף**, שידוע לפי המדרש שהשבת היא בת זוג של עם ישראל, ולכן אנו אומרים - בואי כלה בואי כלה. והרי השבת היא שבת - "המלכה", ואם השבת היא המלכה אז אנו בני הזוג שלה הם - "המלכים". ובזה שה' רמז לנו בתורה : "זכרון תרועה" שלא לתקוע בשבת אלא רק לזכור את התרועה, כאילו הוא אומר לנו, שבשבת אין צורך שנמליך אותו עלינו. ונסביר זאת, עפ"י מה שכתבנו במאמר על **'תשעה באב'**, שבשבת אפשר להגיע לקשר ישיר עם הקב"ה והוא שוכן ממש בתוכנו, ולכן אין צורך לעשות פעולה מיוחדת של תקיעה בשופר, בשביל להמליך אותו עלינו, או שיעלה זכרוננו לפניו, או לערבב את השטן שלא יקטרג, או לעורר אותו לתשובה, כי אם הוא שוכן בתוכנו, אז הכל קיים, וכמו שהבאנו שם בשם בעל **'תפארת שלמה'** : "נמצא כי בשבת קדש אין חסר כלום".

אמנם, בבית המקדש עצמו היו תוקעים גם בשבת, וכמו שמובא שם בגמ', שאין איסור מהתורה לתקוע בשופר. וזאת בגלל, שבכדי שהשכינה תשרה בתוכנו בשבת, זה תלוי בכיצד אנו משמרים את השבת, וכמו שהבאנו שם בשם **'ר' יהונתן אייבשיץ'** שאומר : "בכל מקום שמשמרים שבת כראוי, יש קדושת מקדש ושריית שכינה". ולכן, לא בהכרח שבכל שבת אנו מגיעים לדרגה זו של שמירת שבת כראוי, אך אם ר"ה חל בשבת, ומחשש שמישהו בעולם יעביר בשוגג את השופר ד' אמות ברשות הרבים, ולכן כל ישראל בכל העולם כולו מוותרים על כל הזכויות שיש בתקיעת שופר, ניתן להגדיר זאת שאנו משמרים שבת כראוי, וממילא ה' שוכן בנו, וממילא הוא מולך עלינו וזוכר אותנו, והשטן לא יכול לפגוע בנו.

מאה קולות בראש השנה

האריז"ל בשער הכוונות (ראש השנה דרוש ז') אומר שיש לתקע מאה תקיעות בראש השנה. וכן מביא **מג"א** (בשו"ע או"ח סימן תקצ"ו ס"ק א') בשם **השל"ה**.

הגמ' במס' ר"ה' (ל"ג ע"ב) לומדת משמעות המילה **'תרועה'** על פי התרגום היא **'יבבה'**, ויבבה' משמעותה בכי, וזה נלמד מאם סיסרא. אלא שיש מחלוקת לגבי הצורה של הבכי, האם היא כעין גניחה (שברים של היום) או יללה (תרועה של היום). ומביאים **התוספות** בשם **הערך** שהסיבה למאה קולות, שהם כנגד **מאה פעיות שפעתה אמו של סיסרא**. ויש לשאול, האם בגלל שאם סיסרא, לפני אלפי שנים, בכתה מאה בכיות על בנה שאחר לבוא, האם זו סיבה שעד היום אנו צריכים בכל ראש השנה לתקע מאה תקיעות בכדי לבטל את הכח של בכיותיה?

הכח של הבכי - בוודאי אפשר ללמוד מכאן על הכח הרב שיש לבכי, ובמיוחד בכי של אמה, ואפילו שהיתה רשעית. וכמו כן אנו מוצאים במס' **סוטה** (מ"ב ע"ב) על כח הבכי של **ערפה** : "דרש רבא בשכר ארבע דמענות שהורידה ערפה על חמותה זכתה ויצאו ממנה ארבעה גבורים שנאמר ותשאנה קולן ותבכינה עוד".

על הכח של הבכי אנו לומדים גם **מ'הזהר הקדוש'** שאומר, שאדם שמתפלל ובוכה וצועק עד שלא יכול לרחש בשפתותיו את אותיות התפלה, זו היא תפלה שלימה שאינה חוזרת ריקם. וכן במס' **'ברכות'** (ל"ב ע"ב) נאמר ששערי דמעה לא ננעלו : "ואמר רבי אלעזר מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה, שנאמר : "גם כי אזעק ואשוע שתם תפלת" (איכה ג', ח'). ואף על פי ששערי תפלה ננעלו **שערי דמעה לא ננעלו** שנאמר : "שמעה תפלת" ושוועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש" (תהלים ל"ט, י"ג). ואולי לכן בר"ה אנו תוקעים מאה קולות כנגד מאה בכיות של אם סיסרא בכדי להזכיר לנו, איזה כח גדול יש לבכי, אפילו של אדם רשע, בכדי שנשתמש בכח הזה, בכדי לבטל גזירות רעות אפילו אם רשענו.

הבכיות עדיין קיימות

אך מעבר לכך, יש לומר, שכנראה הבכי של אם סיסרא הוא לא דבר שקרה לפני אלפי שנים, ונמוג ונעלם. כי אז לא היינו צריכים לתקע מאה קולות כנגדן. אלא צריך לומר, שהמאה בכיות שלה עדיין קיימים עד היום, ומעוררות קטרוג גדול על עם ישראל ביום הדין. לכן כל שנה בראש השנה צריך לתקע מאה תקיעות, כדי להתגבר על הבכי שלה.

ניתן לקשר זאת עם מה שכתבנו בפרשת "נצבים", שכל יום בשנה הוא אותו יום עצמו המקביל לו שנברא בששת ימי בראשית. ובכל שבת מקבלים הימים חיות חדשה שיוכלו להתקיים לעוד ששה ימים. ואותו היום עצמו חוזר כל שבוע עם כל המאורעות שקרו בו. לכן, אדם יכול לתקן בכל יום את מעשיו שהיו באותו יום במשך השנה. ולפי זה נוכל לומר שגם בכייתה של אם סיסרא, עשתה רושם עמוק וחזק באותו יום, ורושם זה לא נמחה במשך השנים, ורק תקיעת מאה קולות יכולות להתגבר על הבכיות שלה.

מאה ברכות בכל יום

במס' **מנחות** (מ"ג ע"ב) מובא: "תניא היה **רבי מאיר** אומר חייב אדם לברך **מאה ברכות בכל יום**, שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך". והפרשנים דנים בשאלה כיצד לומדים מהפסוק שיש לברך דווקא מאה ברכות. וכן נפסק **בשו"ע** או"ח סי' מ"ו סעיף ג'.

בבבב (או"ח סי' מ"ו) מביא שדוד המלך תיקן לברך מאה ברכות אלו: "והשיב **רב נטרונאי** ריש מתיבתא דמתא מחסיא **דהע"ה** תקן מאה ברכות דכתיב (שמואל ב' כ"ג) "הוקם עלי" ע"ל בגימ' ק' הוי, כי בכל יום היו מתים ק' נפשות מישראל, ולא היו יודעין על מה היו מתים, עד שחקר והבין ברוח הקדש, ותקן להם לישראל ק' ברכות".

בטור לא מביא מדוע מתו מאה אנשים כל יום, אך **בילקוט מעם לועז** (בראשית א', כ"ח, עמוד קי"ז) מביא שמצא ברוח הקודש כי הפרענות באה בגלל שלא ברכו לה' כל צרכם על הטוב שעשה להם.

ועדיין לא ברור, אם לא בירכו את ה' כל צרכם, מדוע מתו דווקא מאה אנשים בכל יום? הרי לא סביר שכל יום זה היה המספר המדויק של האנשים שלא בירכו כל צרכם. ומדוע כל צרכם זה דווקא מאה ברכות, האם הלימוד "מה" - מאה, או הגימטריה "הוקם עלי" הם המקור, או שמשמשים רק כאסמכתא?

אולי מספר זה קשור גם למאה פעיות שפעתה אם סיסרא על שבנה מאחר לבוא, וחששה שמא היהודים הרגו אותו. ממילא בכל בכי ובכי שלה היתה לה מחשבה רעה על היהודים. ומכיוון שהבכיות יצאו מעומק לבה, הם ממשיכות להדהד בחללו של עולם, וכל יום ויום יש בכוחם לגרום למותם של מאה יהודים. ודוד המלך הבין שבכדי להתגבר על בכיותיה, יש לברך מאה ברכות בכל יום, ועל ידי שאומרים מאה פעמים ביום "ברוך אתה ה' אלקינו", הרי בזה דבקים בה' יתברך, וכל הדבק בה' יתברך לא יעונה לו כל רע.

"חכמה" נוטריקון - חפ - מה

האדם הראשון נידון בראש השנה על זה של חיכה

לפני ראש השנה אנו מחפשים מידות טובות שאנו צריכים לאמץ לעצמנו, שיעזרו לנו לתקן את דרכנו. **נראה להציע**, שמכלל המידות הטובות, כדאי לאדם לאמץ לעצמו את המידה הזו, של לדעת **לחכות** בכל פעולה שאנו מבצעים, בכדי שנוכל להתבונן במעלותיה וחסרונותיה, ורק אח"כ לבצעה, ויש במידה זו **חכמה** גדולה. **רמז** - ונראה שניתן למצוא רמז לכך במילה - "**חכמה**" נוטריקון - **חפ - מה**, כלומר, שהחכמה היא שצריך לדעת לחכות זמן מה עד לביצוע הפעולה.

אדם הראשון נברא בראש השנה ובו ביום חטא ונידון

מובא ב'**פסיקתא דרב כהנא**' (פסקא כג אות א) שהאדם הראשון נברא בראש השנה, ובו ביום חטא באכילה מעץ הדעת ונידון, ומאז נקבע יום זה ליום הדין.

אם היה מחכה היה זוכה לאכול מפרי עץ הדעת

ב'מדרש רבה' (ויקרא פרשה כה פסקה ב): "דרש רבי יהודה בן פזי מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכולת לעמוד על צוויך שעה אחת, והרי בניך ממתנין לערלה ג' שנים". ממדרש זה ניתן ללמוד, שהאיסור היה מוגבל בזמן, ואם היה מחכה, היה זוכה לאכול ממנו בהיתר. וכן נראה מהמדרש, שאיסור ערלה שבו האדם מצטווה לחכות ג' שנים, בא לתקן את חטא האדם הראשון שלא חיכה.

ומביא '**הרב אביגדור נבנצל**' (שיחה לפרשת '**ניצבים-וילך**' תשס"ד) בשם המקובלים, שבאמת היה ראוי לאדם הראשון לאכול מעץ הדעת, אלא שהיה צריך **לחכות** לשבת, ולא לאכול ממנו ביום חול. אם היה **מחכה** כמה שעות עד שבת, היה מקבל רשות לאכול מעץ הדעת. ולמאן דאמר שגפן היה, היה עושה עליו קידוש.

חטא העגל בגלל שלא חיכו

גם במהותו של חטא העגל, ניתן לומר שבעצם החטא נגרם בגלל שלא **חיכו** קצת. אלא, מיד שראו שמשו בושש לבא, למרות שלפי החשבון המוטעה שלהם הוא כבר היה צריך לרדת, מיד עשו להם עגל, ולא שעו אל אהרון שרצה שיחכו קצת, ואם היו מחכים, היו נמנעים מחטא העגל, ומכל הצרות שנבעו לעם ישראל מכך.

שאל מאבד את המלוכה בגלל שלא חיכה - שמואל מצווה לשאול שיחכה לו בגלל שבעה ימים, והוא לא חיכה עד סוף היום השביעי. ומסביר '**רד"ק**': "זו היא מצוה ראשונה שצוהו, ואם יעמוד בה תתקיים בידו המלוכה ואם לאו לא תתקיים".

דוד חוטא בבת שבע בגלל שלא חיכה

ונראה, שלא קל לאמץ מידה זו, שהרי גם דוד המלך שנבחר במקום שאול, גם הוא לא עמד בניסיון זה, וחטא בבת שבע ע"י שלא חיכה. וכמו שמובא במס' '**סנהדרין**' (ק"ז ע"א): "דרש רבא מאי דכתיב כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד - **ראויה היתה בת שבע בת אליעם לדוד מששת ימי בראשית**... וכן תנא דבי רבי ישמעאל - **ראויה היתה לדוד בת שבע בת אליעם אלא שאכלה פגה**".

ובספר '**תורת חיים**' לר' **חיים שור** מפרש לפי שכתב בספר '**הזהר הקדוש**' שנשמתו של אדם הראשון נתגלגלה בדוד. וכשם שנשמתו של אדם היתה מגולגלת בדוד, כך נשמת **חיה** היתה מגולגלת **בבת שבע**. ולכך אמר דוד - כי אני לצלע נכון, קרא **לבת שבע - צלע**, לפי שהיא **חיה** שנבראת **מן הצלע**. ומובן מדוע ראויה היתה לדוד מששת ימי בראשית. וגם מובן למה נאמר שאכלה **פגה**, שהרי שמה הוא - '**בת שבע**', על שם אותה **התאנה** שהאכילה את האדם הראשון, ויש המזהים את הפרי הנקרא - '**בנות שבע**' עם פרי **התאנה**. ונראה **להוסיף**, שהי' ניסה את דוד המלך שהיה גלגלו של אדם הראשון בכדי לתקן את החטא של האדם הראשון שלא חיכה באכילת התאנה.

בתקופה זו קל הקורונה הסייעורים מתקיימים ע"י תוכנת זום

שעה 11.15 - שיעור בגמרא מסכת שבת. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש.

ביום ה' שיעור בפרשת השבוע (שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש)

לפרטים נא לפנות בטלפון – 0548448692. לתגובות הערות והארות ולקבלת הגיליון במייל, גם במהדורה מורחבת,

נא לפנות לכתובת – Ingber@bezeqint.net